

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ :
ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ**

**Ευαγγελία Μανουσάκη
Μαριάννα Κατσογιάννου**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζονται τα στάδια σύνταξης και δόμησης ενός δίγλωσσου (ελληνικά-γαλλικά) γλωσσαρίου νομικών όρων, με αντικείμενο την ορολογία ενός ειδικού τομέα της νομικής επιστήμης, αυτού της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το σώμα κειμένων αποτελείται από πανεπιστημιακά συγγράμματα στα ελληνικά και στα γαλλικά. Εκτός από την επιλογή των όρων, το σημαντικότερο πρόβλημα για τη μετάφρασή τους ήταν οι σχέσεις μεταξύ των εννοιών στο πλαίσιο κάθε νομικού συστήματος. Δεδομένου ότι το έργο απευθύνεται σε μεταφραστές, οι λύσεις που προτείνονται βασίζονται κυρίως σε ανάλυση της φρασεολογίας και του περιβάλλοντος των όρων. Αναφέρονται οι προδιαγραφές που ακολουθήθηκαν για την παρουσίαση του γλωσσαρίου, το οποίο συμπληρώνεται από πίνακες που σχηματοποιούν τα δύο συστήματα και τις επιμέρους διαιρέσεις τους.

**A BILINGUAL GLOSSARY OF LEGAL TERMINOLOGY :
THE VOCABULARY OF INTELLECTUAL PROPERTY**

**Evangelia Manousaki
Marianne Katsoyannou**

ABSTRACT

The aim of this paper is to present the successive phases of compilation and creation of a bilingual (Modern Greek – French) glossary of legal terms, emanating from the domain of intellectual property. The corpus upon which this study was based consists of university legal texts in Modern Greek and in French. Besides the selection of the terms that form the glossary, the most significant problem regarding translation has to do with the different relations among the notions in the context of each legal system. Since the result of this study is mainly addressed to translators, the solutions offered rest principally on the analysis of phraseology and of the context of the terms. The paper focuses upon the specifications followed by a cohesive presentation of the glossary. Tables that help visualize the two systems and their subdivisions, so that their similarities and differences become obvious, supplemented the latter.

Στο παρόν άρθρο δεν θα ασχοληθούμε με θεωρητικές αρχές και μεθόδους της ορολογίας, αλλά θα επικεντρωθούμε στα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε

κατά τη σύνταξη ενός δίγλωσσου (ελληνο-γαλλικού) λεξικού νομικών όρων. Ακριβέστερα, πρόκειται για ένα γλωσσάριο όρων με θέμα την ορολογία της πνευματικής ιδιοκτησίας στο οποίο δίνονται οι μεταφραστικές αντιστοιχίες 1500 περίπου ελληνικών και γαλλικών όρων και το οποίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο μίας πτυχιακής εργασίας μετάφρασης. Τα ζητήματα που θα παρουσιάσουμε εδώ έχουν σχέση κυρίως :

- Με την επιλογή των όρων από ένα σώμα κειμένων έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα σύνολο όρων αντιπροσωπευτικό των εννοιών της πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Με τα προβλήματα μετάφρασης των όρων, τα οποία οφείλονται κυρίως στη διαφορετική οργάνωση και στις ελλείψεις μεταφραστικών, εννοιολογικών ή και πραγματολογικών αντιστοιχιών μεταξύ των δύο νομικών συστημάτων.
- Με την φρασεολογική διάσταση, που αν και δεν ανήκει στο χώρο της ορολογίας ενδιαφέρει άμεσα τον μεταφραστή και εντάσσεται για το λόγο αυτό στη μακροδομή του λεξικού.

Πριν προχωρήσουμε σε λεπτομερέστερη ανάλυση των παραπάνω, πρωταρχικής σημασίας είναι κατά τη γνώμη μας να τονίσουμε ότι η δόμηση και σύνταξη ενός τέτοιου λεξικού δεν θα ήταν δυνατή χωρίς ορισμένες θεωρητικές γνώσεις γύρω από τον ειδικό αυτό τομέα της νομικής επιστήμης. Είναι αλήθεια ότι αυτή η παρατήρηση αφορά γενικότερα την μετάφραση επιστημονικών και τεχνικών κειμένων, αποκτά όμως μεγαλύτερη βαρύτητα στην περίπτωση των νομικών κειμένων, για τα οποία, εκτός από την ανάγκη εξοικείωσης με τις ιδιαιτερότητες της νομικής γλώσσας, τίθεται συχνά και το πρόβλημα της ερμηνείας του νόμου στο πλαίσιο διαφορετικών συστημάτων εννοιών. (βλ. *La traduction juridique et assermentée*, ...). Ξεκινώντας λοιπόν αυτή την ορογραφική προσπάθεια συμβουλευτήκαμε πανεπιστημιακά συγγράμματα, τον ελληνικό και γαλλικό κώδικα – ιδιαίτερα τα κεφάλαια και άρθρα που αναφέρονται στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς και μία σειρά κειμένων από τη νομολογία. Όλες αυτές οι πηγές και τα παράλληλα κείμενα στη γαλλική και στην ελληνική γλώσσα αποτέλεσαν το σώμα κειμένων που μας βοήθησε να εξοικειωθούμε με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, να ξεχωρίσουμε τις σημασίες των όρων σε κάθε γλώσσα και να ξεκαθαρίσουμε την οργάνωση και τις υποδιαίρεσεις του κάθε νομικού συστήματος.

Το επόμενο βήμα για τη δόμηση και σύνταξη του λεξικού ήταν η επιλογή των όρων που θα αποτελούσαν λήμματα του λεξικού. Η εργασία αυτή βασίστηκε στην αποδελτίωση του σώματος κειμένων, αρχίζοντας από τους πίνακες περιεχομένων και τα ευρετήρια των συγγραμμάτων και προχωρώντας αναλυτικότερα στα ίδια τα κείμενα. Βασικό κριτήριο για την ένταξη κάθε λήμματος στο λημματολόγιο ήταν η συμμετοχή του σε ένα σύστημα όρων σχετικών με την πνευματική ιδιοκτησία. Υπήρξαν όμως και περιπτώσεις όπου οι επιλογές

καθορίστηκαν από τους στόχους της εργασίας μας, ακριβέστερα από την χρήση για την οποία προορίζεται το τελικό αποτέλεσμά της : όπως είπαμε και παραπάνω, το λεξικό προσανατολίζεται σε σκοπούς σχετικούς με τη μετάφραση και απευθύνεται κυρίως σε μεταφραστές. Καταλήξαμε έτσι στην απόφαση να συμπεριλάβουμε στο λεξικό :

- Όρους σχετικούς με την πνευματική ιδιοκτησία, που αποτελεί το αντικείμενο της μελέτης μας.
- Ορισμένους γενικότερους νομικούς όρους που κρίθηκαν απαραίτητοι για την συνεκτική παρουσίαση του συνόλου. Εδώ περιλαμβάνονται κυρίως λήμματα που προέρχονται από την ορολογία του αστικού ή του ποινικού κώδικα (π.χ. *εργατοδικείο, ενάγων, εναγόμενος, ...*), όπως και μία σειρά νομικών όρων που χρησιμοποιούνται και εκτός κειμένων πνευματικής ιδιοκτησίας (πχ. *συναίνεση, κοινή συναινέσει, δικάζω κατ' ουσίαν*).
- Λέξεις και εκφράσεις οι οποίες, αν και δεν μπορούν να θεωρηθούν μέρος της ορολογίας, είναι συχνές στα κείμενα με περιεχόμενο το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Τα λήμματα αυτά μπορεί να μην αποτελούν ειδική ορολογία και να βρίσκονται εύκολα σε λεξικά γενικής γλώσσας, αποκτούν όμως ένα ιδιαίτερο περιεχόμενο στο πλαίσιο του συγκεκριμένου τομέα δικαίου. Για παράδειγμα, μία λέξη όπως ελλ. *εκτελεστής καλλιτέχνης*, γαλλ. *artiste-interprète*, φαίνεται πιθανότερο να εμφανίζεται σε κείμενα σχετικά με καλλιτεχνικά θέματα, οπότε μπορεί να αμφισβητήσει κανείς για ποιο λόγο συμπεριλαμβάνεται σε ένα λεξικό πνευματικής ιδιοκτησίας. Και όμως, αυτοί τους οποίους ο ελληνικός νόμος ονομάζει *ερμηνευτές* ή *εκτελεστές καλλιτέχνες* κατέχουν δικαιώματα επί του έργου τα οποία ονομάζονται συγγενικά. Αποτελούν δηλαδή ορισμένη κατηγορία δικαιούχων στην οποία ο νόμος 2121/1993 (περί πνευματικής ιδιοκτησίας) αφιερώνει ιδιαίτερο κεφάλαιο. Αντίστοιχο παράδειγμα είναι και η λέξη *πρωτοτυπία*, η οποία μεταφράζεται *originalité* και σε ένα κείμενο γενικού περιεχομένου, οπότε κάποιος μπορεί να μην καταλαβαίνει γιατί να υπάρχει και σε ένα ειδικό λεξικό. Μελετώντας όμως τις πηγές, διαπιστώνουμε ότι το κριτήριο της πρωτοτυπίας ενός έργου αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης νομοθετικής ρύθμισης σε σχέση με την αναγνώριση της πνευματικής ιδιοκτησίας και επομένως αντιπροσωπεύει ένα συστατικό στοιχείο του αντίστοιχου συστήματος εννοιών. Με το ίδιο κριτήριο συμπεριλήφθηκαν στο λεξικό μία σειρά από λέξεις και εκφράσεις που απαντώνται στα κείμενα πνευματικής ιδιοκτησίας, είτε η απόδοσή τους στη γλώσσα-στόχο ήταν ίδια με τη γενική απόδοση, είτε διέφερε λόγω ιδιαίτερης έννοιάς της.

Από την άποψη της μετάφρασης, μπορούμε να πούμε ότι έχουμε τις παρακάτω κατηγορίες λημμάτων :

- Όροι που διαθέτουν δόκιμη μετάφραση και μπορούν να βρεθούν σε λεξικά γενικής γλώσσας ή σε ειδικά νομικά λεξικά, π.χ. γαλλ. *clause* ελλ. *ρήτρα* ή γαλλ. *droit de suite* ελλ. *δικαίωμα παρακολούθησης*. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί κανείς να συναντήσει και ειδικές περιπτώσεις, όπου οι μεταφραστικές αντιστοιχίες δεν είναι απόλυτες. Ένας όρος που αντιπροσωπεύει μία έννοια στη γλώσσα-πηγή, μπορεί να αντιστοιχεί σε περισσότερες έννοιες (και επομένως σε περισσότερες μεταφράσεις) στη γλώσσα-στόχο, π.χ. ελλ. *συνθήκη*, γαλλ. *contrat* ή *convention*. Ακόμη πιο περίπλοκη είναι η περίπτωση όπου ένας όρος, αν και αντιστοιχεί σε μία μόνο έννοια, απαιτεί διαφορετικές μεταφράσεις, ανάλογα με το περιβάλλον του, π.χ. το γαλλ. *rénoquer* που μεταφράζεται *ανακαλώ* όταν αναφέρεται σε διαθήκη, αλλά *παύω* όταν πρόκειται για νόμο.
- Όροι που, αν και χρησιμοποιούνται στο σώμα κειμένων που μελετήσαμε, δεν διαθέτουν κατάλληλη μετάφραση και συνήθως δεν υπάρχουν στα λεξικά με τη συγκεκριμένη σημασία, π.χ. γαλλ. *œuvre de fixation unique* ελλ. *έργο μοναδικής ενσωμάτωσης* ή γαλλ. *certificat d'obtention végétale* ελλ. *πιστοποιητικό φυτικής δημιουργίας*. Όπως φαίνεται και από τα παραδείγματα, πρόκειται συνήθως για πολυλεκτικούς όρους που αναφέρονται σε πολύ ειδική γνωστική περιοχή.
- Όροι των οποίων η μετάφραση μπορεί να θεωρηθεί μεταβατική, με την έννοια ότι δεν φαίνεται να έχει παγιωθεί, παρά τη συχνότητα με την οποία εμφανίζονται, π.χ. γαλλ. *surprot* ελλ. *υλικός φορέας* ή *υλικό υπόστρωμα*.

Ασφαλώς, το γενικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε για την απόδοση των όρων στις δύο γλώσσες ήταν ότι η κατά λέξη μετάφραση δεν ήταν δυνατή καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε αλλοίωση του περιεχομένου των εννοιών ή, στην καλύτερη περίπτωση, σε μερική απόδοση του κάθε όρου. Για παράδειγμα, η *διακοπή σύμβασης* στα γαλλικά αποδίδεται ως *rupture d'un contrat*, ενώ όταν πρόκειται για *προσωρινή διακοπή* δεν κάνουμε λόγο για *rupture temporaire* (όπως θα ήταν η κατά λέξη μετάφραση), αλλά για *suspension*.

Ένα μέρος της ορολογίας αποτελείται από λέξεις που εμφανίζονται και στην καθημερινή γλώσσα, όπου αναγνωρίζονται εμφανώς ως νομικοί όροι, χωρίς όμως ο χρήστης να γνωρίζει με ακρίβεια το περιεχόμενο στο οποίο αντιστοιχούν και κυρίως τις μεταξύ τους σχέσεις. Είναι προφανές ότι στο πλαίσιο ενός νομικού κειμένου η μετάφραση τέτοιων όρων, που αντιστοιχούν σε καθορισμένες έννοιες, απαιτεί ακριβολογία. Για παράδειγμα, στα ελληνικά έχουμε την ομάδα των λέξεων : *κλήση, νομή, κατοχή, κυριότητα,*

ιδιοκτησία, ενώ αντίστοιχη σχέση μεταξύ τους έχουν στα γαλλικά τα : *cessionnaire, ayant droit, ayant cause, héritier, légataire, successeur*. Για την αποσαφήνιση τέτοιων όρων και τον εντοπισμό των μεταφραστικών αντίστοιχων στην άλλη γλώσσα χρειάστηκε η βοήθεια ενός νομικού, δεδομένου ότι οι θεωρητικές γνώσεις που αποκτήσαμε στο συγκεκριμένο νομικό τομέα δεν είχαν φτάσει σε τέτοιο επίπεδο.

Άλλες δυσκολίες σχετικά με την μετάφραση δημιουργούν οι όροι που δεν εμφανίζονται καθόλου σε μία από τις δύο γλώσσες. Αυτό συμβαίνει σε διάφορες θεματικές περιοχές του δικαίου, όταν τα νομικά συστήματα δεν λειτουργούν στην ίδια βάση και δεν ορίζουν τις έννοιες με τον ίδιο τρόπο. Ένα γνωστό παράδειγμα από την ευρύτερη νομική ορολογία είναι οι γαλλικές λέξεις *cour* και *tribunal* που μεταφράζονται στα ελληνικά ως *δικαστήριο*. Όταν όμως πρέπει να μεταφράσουμε από τα ελληνικά τη λέξη *δικαστήριο* δημιουργείται το πρόβλημα της επιλογής μεταξύ των δύο γαλλικών όρων – που δεν μπορεί να είναι τυχαία (πρόκειται για δικαστήρια διαφορετικού βαθμού). Βεβαίως, αυτό είναι ένα πολύ γενικό παράδειγμα και το πρόβλημα το οποίο δημιουργεί μπορεί να λυθεί σχετικά εύκολα σε μεταφραστικό επίπεδο (για παράδειγμα καταφεύγοντας στο γενικότερο όρο *jurisdiction*), ακόμη και με τη βοήθεια ενός λεξικού γενικής γλώσσας. Σε άλλες περιπτώσεις όμως η δυσκολία είναι μεγαλύτερη, και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί παρά μόνο με τη μέθοδο της μελέτης παράλληλων κειμένων για τον εντοπισμό αντιστοιχιών και μεταφραστικών ισοδυνάμων. Για παράδειγμα, για να μεταφράσουμε μία έκφραση όπως *modalité(s) de l'exercice d'un droit* ήταν απαραίτητο να μελετήσουμε τη χρήση της σε αυθεντικό περιβάλλον (πρωτότυπο κείμενο) και κατόπιν να αναζητήσουμε την αντίστοιχη σημασία στη γλώσσα-στόχο, έτσι ώστε να βεβαιωθούμε ότι συμπίπτουν οι έννοιες και όχι απλώς η λεκτική τους διατύπωση.

Η απόφασή μας να συμπεριλάβουμε στο λημματολόγιο και τις φρασεολογικές μονάδες που συναντήσαμε στο σώμα κειμένων, συνδέεται και πάλι με το γεγονός ότι το κύριο κριτήριο είναι οι ανάγκες του μεταφραστή. Το επίπεδο της φρασεολογίας αφορά τις εκφράσεις που, αν και δεν αποτελούν όρους, ανήκουν στο θεματολογικό πλαίσιο του λεξικού, τις συντακτικές πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ο μεταφραστής και τις λεξικές συνάψεις (*collocations*), δηλαδή τους συσχετισμούς λέξεων που τείνουν να συνεμφανίζονται στα κείμενά μας. Στο πλαίσιο της μεταφραστικής εργασίας, τέτοιες πληροφορίες είναι σημαντικές σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, γιατί δίνουν το στίγμα των γλωσσικών και πρακτικών συνηθειών κάθε χώρου και επιτρέπουν στο μεταφραστή να διατηρήσει το ύφος του αρχικού κειμένου. Έχουμε έτσι πληροφορίες σχετικές :

- Με το επίπεδο του λόγου (*registre*) που πρέπει να χρησιμοποιηθεί : για παράδειγμα, σε ένα νομικό κείμενο δεν μπορούμε να πούμε *κάνω*, αλλά *υποβάλλω αίτηση*, δεν

μπορούμε να μεταφράσουμε το γαλλ. *tirer conclusion* ως βιάζω ή, έστω, *συνάγω συμπέρασμα*, αλλά μόνο ως *συμπεραίνω*, κλπ.

- Με σχόλια ή ενδείξεις που επεξηγούν τη σημασία μίας λέξης στο θεματολογικό πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, π.χ. η λέξη *respect* μεταφράζεται ως *τήρηση*, συνοδεύεται όμως και από την ένδειξη (*του νόμου*).

Στη συνέχεια θα δείξουμε πώς αντιμετωπίζεται η παρουσίαση των λημμάτων στο λεξικό λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες. Βλέπουμε ότι μία σειρά από ρήματα και ουσιαστικά που εμφανίζονται με αλφαβητική σειρά παραπέμπουν σε άλλα λήμματα για την απόδοσή τους (εδώ, στο λήμμα *σύμβαση*) :

διακοπή → σύμβαση
διακόπτω → σύμβαση
διάλυση → σύμβαση
εκτελώ → σύμβαση
καταγγελία → σύμβαση
καταγγέλλω → σύμβαση
λήξη → σύμβαση
συνάπτω → σύμβαση
σύναψη → σύμβαση
υπογραφή → σύμβαση
υπογράφω → σύμβαση

Μελετώντας το ίδιο το λήμμα *σύμβαση*, βρίσκουμε μία σειρά από προσδιορισμούς που αντιστοιχούν σε διάφορα είδη συμβάσεων, όπως και όλα τα ρήματα και ουσιαστικά που συσχετίζονται φρασεολογικά με το λήμμα αυτό :

σύμβαση

εκδοτική ~
οπτικοακουστική ~
~ εργασίας
~ θεατρικής παράστασης

αμφοτεροβαρής ~
άτυπη ~
ειδική ~
επαχθής ~
ετεροβαρής ~
σιωπηρή ~
τυπική ~

ακυρώνω τη ~
ανανεώνω τη ~
δεσμεύομαι από τη ~
διακόπτω τη ~
εκπληρώνω (υποχρεώσεις ~ς)
εκτελώ (όρους ~ς)
καταγγέλλω τη ~
συνάπτω ~
συντάσσω ~
υπογράφω ~

1. convention 2. contrat

~ d'édition
~ de production audiovisuelle
~ de travail
~ de représentation théâtrale

~ synallagmatique
~ non-formaliste
~ particulier
~ à titre onéreux
~ unilatéral
~ tacite
~ formaliste

résilier le ~
renouveler le ~
être sous ~
rompre le ~
remplir le ~
exécuter le ~
résilier le ~
conclure un ~
établir, dresser (notaire), rédiger (particulier) un ~
signer un ~

διακοπή ~	rupture de ~
προσωρινή διακοπή ~	suspension de ~
διάλυση ~	résolution de ~
καταγγελία ~	dénonciation, résiliation de ~
κατάρτιση ~	formation de ~
λήξη ~	cessation, terme, échéance, expiration de ~
λύση ~	dissolution de ~
σύναψη ~	conclusion de ~
υπογραφή ~	signature de ~

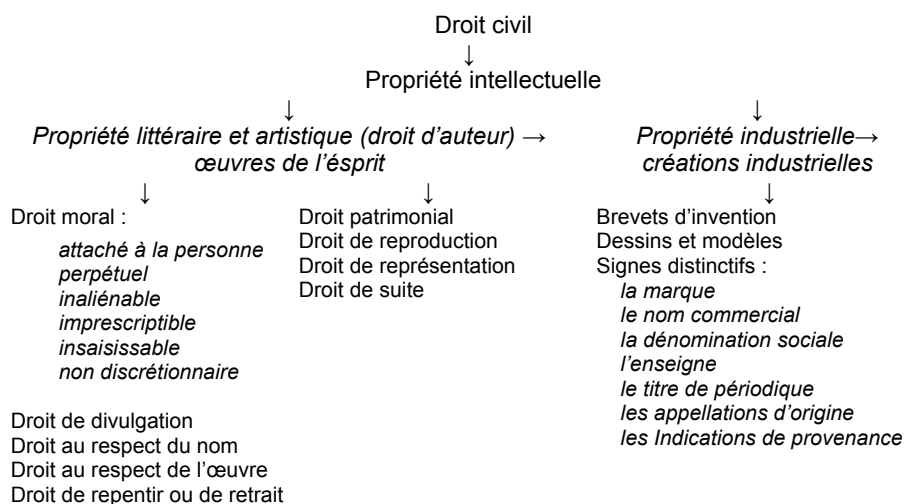
Ο τρόπος αυτός παρουσίασης των δεδομένων δεν διακρίνει σαφώς μεταξύ ορολογίας και φρασεολογίας, εφόσον η διάκριση αυτή δευτερευόντως μόνο ενδιαφέρει το μεταφραστή, ιδιαίτερα σε κείμενα τα οποία σε καμία περίπτωση δεν δικαιούται να ερμηνεύσει. Σε ένα λεξικό με πλήρη ερμηνεύματα, η διάκριση θα μπορούσε να γίνει βάση της σημασιολογικής επεξεργασίας των όρων (δίνοντας δηλαδή ορισμούς των εννοιών που τους αντιστοιχούν) – οπότε ο διαχωρισμός από τις φρασεολογικές μονάδες που περιέχει το γλωσσάριο θα ήταν αυτονόητος.

Ένα τελευταίο ζήτημα στο οποίο θα αναφερθούμε σχετίζεται με την παρουσίαση των λημμάτων. Στόχος μας ήταν το λεξικό να είναι αμφίδρομο, δηλαδή οποιαδήποτε από τις γλώσσες που περιλαμβάνει να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γλώσσα-πηγή και ως γλώσσα-στόχος. Το γεγονός όμως ότι η μακροδομή είναι αλφαβητική, δεν επέτρεπε να γίνει απλή αντιστροφή των λημμάτων και των αποδόσεών τους, δεδομένου ότι υπάρχουν «ανισομορφίες» μεταξύ των δύο γλωσσών. Για παράδειγμα, στο ελληνικό ληματολόγιο μπορούν να υπάρχουν τα *θήγω* και *θήγομαι* ή τα *ενσωματώνω* και *ενσωματώνομαι* ως ανεξάρτητα λήμματα, αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει και στα γαλλικά για τα παθητικά ή αυτοπαθή τους αντίστοιχα (*être affecté* και *s'intégrer*), τα οποία υποχρεωτικά εντάσσονται ως τύποι των ενεργητικών ρημάτων *affecter* και *intégrer*. Ανάλογη είναι και η περίπτωση ρηματικών εκφράσεων όπως *être passible de*, *être sanctionné de* που εντάσσονται αλφαβητικά στο επιθετικό τους μέλος, ενώ στα ελληνικά αποδίδονται με τις εκφράσεις *επιδέχομαι ποινή*, *υπόκειμαι σε ποινή*. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος υιοθετήθηκαν δύο λύσεις :

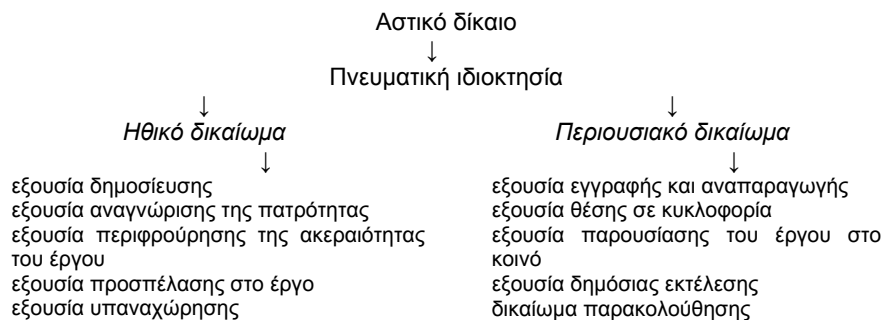
- Από τη μία πλευρά, στην εσωτερική οργάνωση των λημμάτων έγιναν ομαδοποιήσεις λέξεων όπως στο παράδειγμα που είδαμε παραπάνω, π.χ. το λήμμα έργο περιλαμβάνει μία σειρά υπο-λημμάτων που έχουν ταξινομηθεί με βάση τα είδη έργων, τις ιδιότητες του έργου, τον δημιουργό,
- Από την άλλη πλευρά, χρησιμοποιήθηκαν πίνακες και διαγράμματα που παραθέσαμε στο τέλος του λεξικού και των οποίων ο ρόλος είναι να επιτρέπουν τον εντοπισμό ορισμένων εννοιολογικών ή πραγματολογικών αντιστοιχιών μεταξύ των δύο νομικών συστημάτων, καθώς επίσης και να καθιστούν εμφανέστερες τις σχέσεις μεταξύ των

εννοιών, την εσωτερική τους οργάνωση. Για παράδειγμα, με τη βοήθεια των παρακάτω πινάκων μπορούμε να διακρίνουμε ότι η πνευματική ιδιοκτησία υπάγεται στον γαλλικό αστικό δίκαιο και διαχωρίζεται σε *δικαίωμα του δημιουργού* και σε *βιομηχανική ιδιοκτησία*, ενώ στο ελληνικό δίκαιο η πνευματική ιδιοκτησία είναι ευρύτερος όρος και η βιομηχανική ιδιοκτησία αποτελεί ξεχωριστό τομέα δικαίου που υπάγεται στο εμπορικό δίκαιο. Πρόκειται για σχέσεις μεταξύ των εννοιών που δεν διαφαίνονται από την αλφαβητική παρουσίασή τους.

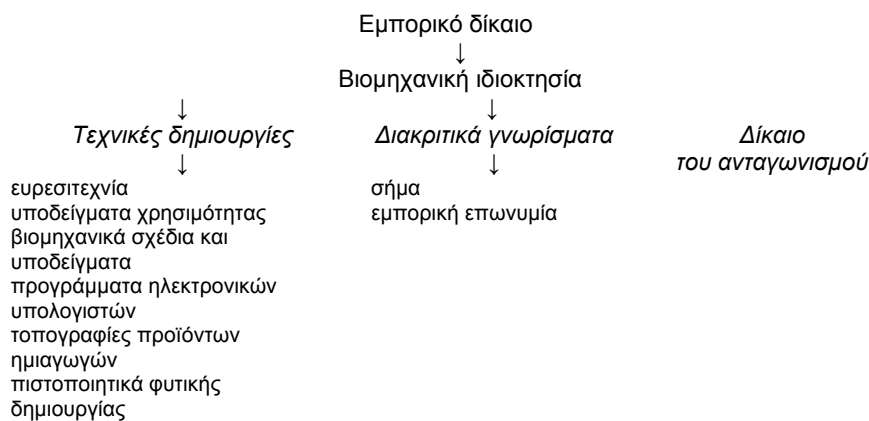
ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙβ

Στην εργασία αυτή περιγράψαμε τα βασικά βήματα που ακολουθήσαμε για τη συγκέντρωση και την παρουσίαση του υλικού μας με στόχο τη δημιουργία νέων γλωσσικών πόρων σε ένα ειδικευμένο θεματολογικό πεδίο της νομικής επιστήμης. Οι προοπτικές περαιτέρω επεξεργασίας του έργου περιλαμβάνουν :

- εμπλουτισμό του λεξιλογίου με την ορολογία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας,
- σημασιολογική επεξεργασία των λημμάτων έτσι ώστε το γλωσσάριο να μετατραπεί σε δίγλωσσο λεξικό που θα περιέχει πλήρη ερμηνεύματα με ορισμούς και ενδείξεις για τις σημασιολογικές σχέσεις των λημμάτων (π.χ. αντωνυμίας ή συνωνυμίας),
- αξιοποίηση του υπάρχοντος σώματος κειμένων για προσθήκη αυθεντικών παραδειγμάτων χρήσης των όρων,
- υλοποίηση σε υπολογιστικό περιβάλλον με χρήση νέων τεχνολογιών, λαμβάνοντας υπόψη την προοπτική εφαρμογής σε περιβάλλοντα γλωσσικής τεχνολογίας.

Τελειώνοντας, θα πρέπει να τονίσουμε τη σημασία που έχει η μελέτη της ορολογίας και η δημιουργία ειδικών γλωσσαρίων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν ένα εργαλείο μεγάλης εμβέλειας για την υποστήριξη της μετάφρασης επιστημονικών και τεχνικών κειμένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Βαλεοντής, Κ. «Ο 'αναλογικός κανόνας' στην υπηρεσία της σύγχρονης ελληνικής ορολογίας», στο *Ελληνική γλώσσα και ορολογία – Πρακτικά 1ου Συνεδρίου*, Αθήνα, 1997, σ. 33-52.

- [2] Bejoint, H. & Thoiron, Ph. *Les dictionnaires bilingues*, Duculot, Louvain-la-Neuve, 1996, 256 p.
- [3] Bergenholts, H. & Tarp, S. *Manual of Specialized Lexicography*, John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia, 1995, 254 p.
- [4] Καλαμβόκα Π. & Βερναρδάκη Α. «Η ελληνική ορολογία στο EURODICQUTOM», στο *Τυποποίηση Ορολογίας – Πρακτικά Διημέρου Ορολογίας*, Αθήνα, 1992, σ. 206-217.
- [5] Katsoyannou, M. & E. Efthimiou «Terminology Encoding in View of Multifunctional NLP Resources», στο *Second International Conference on Language Resources and Evaluation, Proceedings*, Vol. 2, Αθήνα, 2000, σ. 1071-1074.
- [7] Lerat, P. «Terminologie et sémantique descriptive», *La Banque des mots*, 1988, p. 11-30.
- [8] Ray, A. *La terminologie, noms et notions*, PUF (Que sais-je?), 1992, 127 p.
- [9] *La traduction juridique et assermentée*, θεματικό αφιέρωμα στο ηλεκτρονικό περιοδικό *POINT COM : Bulletin en ligne de l'Association des Anciens Elèves de l'Ecole Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs de l'Université de Paris*, juillet 1999, <http://geocities.com/Eureka/Office/1936/juri1.html>.

Ευαγγελία Μανουσάκη
Μαριάννα Κατσογιάννου
Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου
Επιδαύρου και Αρτέμιδος
15125 Μαρούσι